

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת כי תצא

תשפ"ה

(שנה ח', גליון מס' 405)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

פרשת כי תצא התשפ"ה

"קן צפור"

א. "כִּי יִקְרָא קֵן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ, בְּדֶרֶךְ בָּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ, אֲפָרְחִים אוֹ בִּיצִים, וְהָאִם רֹבֶצֶת עַל הָאֲפָרְחִים אוֹ עַל הַבִּיצִים, לֹא תִקַּח הָאִם עַל הַבָּנִים. שְׁלַח וְתִשְׁלַח אֶת הָאִם, וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים", (דברים, כב', ו' - ז').

ובעניין מצווה זו, מצינו לדברי רבותינו ז"ל במדרש ¹ :

"אם קינמת מצוה זו, את ממנה לבוא מלך המשיח, שכתוב בו שלוח,

מנין?

שנאמר ² , 'משלחי רגל השור והחמור' ...

אם קינמת המצוה הזאת, אתה ממנה לבוא אליו הנביא זכור לטוב, שכתוב בו שלוח,

שנאמר ³ , 'הנה אנכי שלח לך את אליה הנביא'.

והוא יבוא וינחם אתכם,

מנין?

שנאמר ⁴ , 'והשיב לב אבות על בנים'."

עוד מצינו בעניין זה, בדברי ה"זוהר הקדוש" :

א. ⁵ "תא חזי -

¹ דברים רבה, פרשה ו', ז'.

² ישעיה, לב' - כ'.

³ מלאכי, ג' - כג'.

⁴ מלאכי, ג' - כד'.

מלאכא אית דממנא על עופין, דאינון נפשו דאתקריאו צפרין, וסנדלפו"ן שמיא.
ובזמנא דישראל מקיימי האי פקודא, ואזלת אימא מתתרכא, ובנין צווחין,
איהו אולף זכו על עופין דיליה.

ויימא לקודשא בריך הוא, והא כתיב בד' ⁶, 'ורחמיו על כל מעשיו',

אמאי גזירת על האי עופא דאתתרכת מקינה?

וכן מטטרו"ן אולף זכו על עופין דיליה, דאינון רוחין דפרחין בבני נשא,
דמפרסנא אינון נשמתין, ומהאי חנה רוחין, ומאופן נפשו, ואינון בבריאה יצירה
עשה ⁷.

ב. ⁸ "רבי שמעון, זקף ידוי ובכה, ואמר -

ווי מאן דינדמן ברהוא זמנא, וזכאה חולקיה מאן דינדמן וישתכח ברהוא זמנא.
ווי מאן דינדמן ברהוא זמנא, בגין דכד ייתי קודשא בריך הוא לפקדא לאיילתא,
יסתכל מאן אינון דקיימין בהדה, בכל אינון דמשתכחי עמה, בכל עובדוי דכל חד
וחד,

⁵ "תיקוני הזהר", (תיקון ו', דף כג' ע"א).

⁶ תהילים, קמה' - ט'.

⁷ ותרגום דבריו הקדושים:

בא וראה -

יש מלאך ממנה על העופות, שהן נפשות שנקראות צפרים, וסנדלפו"ן שמו.

ובזמן שישראל מקיימים את המצוה הזו, והאם הולכת מגרשת, והבנים צועקים,

הוא מלמד זכות על העופות שלו.

ויאמר לקדוש ברוך הוא, והרי כתוב כן (תהילים, קמה' - ט'), 'ורחמיו על כל מעשיו',

למה גזרת על העוף הזה שנתגרשה מקנה?

וכן מטטרו"ן מלמד זכות על העופות שלו, שהן רוחות שפורחות בבני האדם,

שמהכסא הם נשמות, ומהחנה הזו רוחות, ומאופן נפשות, והם בבריאה יצירה עשה.

⁸ פרשת "שמות", דף ז' ע"ב.

וְלֹא יִשְׁתַּכַּח זָכָאִי, דְּכָתִיב ⁹, 'וְאָבִיט וְאִין עֲזָר',
וְכַמָּה עֲקָתִין עַל עֲקָתִין לְיִשְׂרָאֵל.
זָכָאִה מֵאֵן דִּיזְדְּמֹן וְיִשְׁתַּכַּח בְּהֵוָּה זְמָנָא,
בְּגִין דְּהֵוָּה דִּינִתְקַיִים בְּהֵוָּה זְמָנָא בְּמַהִימְנוּתָא, יִזְכָּה לְהֵוָּה נְהִירוּ דְּחֻדָּה
דְּמִלְכָּא.
וְעַל הָהוּא זְמָנָא כְּתִיב ¹⁰, 'וְצָרְפְּתִים כְּצֹרֹף אֶת הַכֶּסֶף, וּבְחִנּוּתִים כְּבַחוּן אֶת הַזָּהָב'
וְגו'.
לְבַתֵּר דְּאִינוּן עֲקָתִין מִתְעָרִי עַל יִשְׂרָאֵל, וְכָל עַמִּין וּמַלְכֵיהוֹן יִתְיַעֲטוּן כְּחֻדָּא עַלֵיהוּ,
וּמִתְעָרִי כַּמָּה גְזִירִין בִּישׁוּן,
כְּלָהוּ סְלָקִי בְּעִיטָא חֻדָּא עַלֵיהוּ, וְיִיתוּן עֲקָתָא עַל עֲקָתָא, בְּתַרֵּייתָא מְשַׁכְּחוּ
קַמֵּייתָא.
כְּדִין יִתְחַזִּי חַד עַמּוּדָא דְּאֶשָּׁא, קָאִים מַעֲלָא לְתַתָּא, אַרְבַּעִין יוֹמִין, וְכָל עַמִּין דְּעֶלְמָא
חֻמָּאן לֵיה.
בְּהֵוָּה זְמָנָא, יִתְעַר מִלְכָּא מְשִׁיחָא, לְנַפְקָא מִגּוּ גִנְתָּא דְּעֵדֶן, מֵהֵוָּה אֲתֵר דְּאֶתְקָרִי
ק"ן צפ"ר, וְיִתְעַר בְּאַרְעָא דְּגִלְלִיל,
וְהֵוָּה יוֹמָא דִּיפּוֹק לְתַמָּן, יִתְרַגַּז כָּל עֶלְמָא,
וְכָל בְּנֵי עֶלְמָא מִתְחַבְּאִין גּוּ מְעַרְתִּי וְטַגְרִי, דְּלֹא יַחֲשֹׁבוּן לְאַשְׁתְּנָבָא.
וְעַל הָהוּא זְמָנָא כְּתִיב ¹¹, 'וּבָאוּ בְּמַעֲרוֹת צוּרִים, וּבְמַחֲלוֹת עֶפֶר, מִפְּנֵי פַחַד ה',
וּמִהֲדָר גְּאוּנוֹ, בְּקוֹמוֹ לְעֶרֶץ הָאֶרֶץ' ¹²."

⁹ ישעיה, סג' - ה'.

¹⁰ זכריה, יג' - ט'.

¹¹ ישעיה, ב' - יט'.

¹² ותרגום דבריו הקדושים:

רבי שמעון, הרים ידיו ובכה, ואמר -

אוי למי שיזדמן באותו זמן, ואשרי חלקו של מי שיזדמן באותו זמן.

ג. ¹³ "וְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אַחֲזִי לוֹן הִיכְלָא טְמִירוּ חֲדָא גְּנִיז, דְּעֵין לֹא רְאֶתָה אֱלֹהִים זּוּלָתָךְ,

וְהֵהוּא הִיכְלָא אֶקְרִי קֵן צָפוֹר, וּמִתַּמֵּן מִתְעַטְרִין עֲטָרִין לְמַשִּׁיחַ בְּזִמְנָא דְאַתִּי ¹⁴ ".

ב. כתבו רבותינו המקובלים זיע"א ¹⁵, משמו של רבינו האר"י זיע"א:

אוי למי ש'יזדמן באותו זמן, משום ש'ש'בא הקדוש ברוך הוא לפקד את האילה, יסתכל מי הם אותם שעמדו עמה, בכל אותם שנמצאים עמה, בכל מעשי כל אחד ואחד, ולא ימצא צדיק, שכתוב (ישעיה, סג' - ה'), 'ואביט ואין עוזר', וכמה צרות על צרות לישראל. אשרי מי ש'יזדמן וימצא באותו הזמן, משום שאותו ש'עמד באותו זמן באמונה, יזכה לאותו אור של שמחת המלך. ועל אותו זמן כתוב (זכריה, יג' - ט'), 'וצרפתים כצורף את הכסף, ובחנתים כבחן את הזהב וגו'. לאחר שאותן צרות יתעוררו על ישראל, וכל העמים ומלכיהם יתעצו כאחד עליהם, ומעוררים כמה גזרות רעות, וכלם עולים בעצה אחת עליהם, ויבאו צרה על צרה, אחרונות משכחות את הראשונות. אז יתראה עמוד אש אחד, עומד מלמעלה למטה, ארבעים יום, וכל עמי הארץ רואים אותו. באותו זמן, יתעורר מלך המשיח, לצאת מתוך גן עדן, מאותו מקום שנקרא ק"ן צפ"ר, ויתעורר בארץ הגליל, ואותו יום ש'יצא לשם, יתרגז כל העולם, וכל בני העולם מתחבאים בתוך מערות וסלעים, שלא יחשבו להנצל. ועל אותו זמן כתוב (ישעיה, ב' - יט'), 'ובאו במערות צרים, ובמחלות עפר, מפני פחד ה', ומקדר גאווה, בקומו לערץ הארץ'. ¹³ פרשת "בלק", דף קצ"ו ע"ב. ¹⁴ ותרגום דבריו הקדושים: והקדוש ברוך הוא מראה להם היכל טמיר גנוז אחד, שעין לא ראתה אלהים זולתך, ואותו היכל נקרא קן צפור, ומשם מתעטרים עטרות למשיח לעתיד לבא. ¹⁵ אדונינו הגר"א זיע"א, בביאורו על "תיקוני הזוהר" (תיקון ב').

¹⁶ "כי אדם הראשון, היו בו רפ"ח ניצוצי הקדושה, ר"ב ניצוצות היו נתונים בראשו, ו-פ"ו ניצוצות בשאר אבריו. וכשחטא, אותם ניצוצות הקדושה, נטמעו בתוך הקליפות, אותן ניצוצות שמספרן ר"ב, שהיו בראשו, נפלו במצרים, כי היא ארץ טמאה כידוע, ואותן פ"ו ניצוצות, נתפזרו בכל העולם. ומפני זה, ירדו אבותינו להשתעבד במצרים בחומר ובלבנים, לברר אותם ניצוצות מתוך הקליפה. ואותן פ"ו ניצוצות שנתפזרו בשאר ארצות, על ידי הגלות שישראל מפוזרים בכל העולם, יתבררו מתוך הקליפות. ואין ישראל נגאלים, עד שיושלם הבירור בעזרת ה'."

ג. על מאמר הכתובים בפרשתן ¹⁷, "כי יקרא קן צפור לפניך, בדרךך בכל עץ או על הארץ, אפרחים או ביצים, והאם רבצת על האפרחים או על הביצים, לא תקח

גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א, בספרו הקדוש "חומת אנך" (בראשית, מב' - כה'. שמות, ג' - ז'. שמות, יב' - נא'), ובספרו הקדוש "זרוע ימין" (על הגדה של פסח, בד"ה "במתי מעט"), ובספרו הקדוש "דבש לפי" (מערכת ר', אות ג').

הגה"ק רבינו נתן נטע שפירא זיע"א, בספרו הקדוש "מגלה עמוקות" (פרשת "ויגש", ובפרשת "קורח", ובפרשת "ואתחנן" אופן נח').

הגה"ק רבינו שניאור זלמן זיע"א מלאדי, בספרו הקדוש "תורה אור" (פרשת "בא", עמוד 120).

הגה"ק רבינו דובער זיע"א - האדמו"ר האמצעי, בספרו הקדוש "תורת חיים" (פרשת "בשלח", אות ה').

הגה"ק רבינו נחמן זיע"א מברסלב, בספרו הקדוש "ליקוטי הלכות" (הלכות בציעת הפת, הלכה ה').

הגה"ק רבינו יעקב צבי יאליש זיע"א - תלמיד "החווה מלובלין" זיע"א, בספרו הקדוש "קהלת יעקב" (ערך רפ').

הגה"ק רבינו יוסף בן נאיים זיע"א, בספרו הקדוש "נמכר יוסף" (פרשת "ויגש").

הגה"ק רבינו חיים סינאוני זיע"א, בספרו הקדוש "מקום מקדש" (פרשת "ויגש", עמודים קיב'-קיג').

¹⁶ לשונו של הגה"ק רבינו יוסף בן נאיים זיע"א, בספרו הקדוש "נמכר יוסף" (פרשת "ויגש").

הָאֵם עַל הַבָּנִים. שְׁלַח תִּשְׁלַח אֶת הָאֵם, וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהֶאֱרַכְתְּ יָמִים", כתב מו"ז הגה"ק רבינו יעיש קריספין זיע"א¹⁸ :

"כד הוינא טליא, פירשתי זה הפסוק אם אפשר,

דהנה, ידוע, שעיקר ביאת האדם לעולם הזה, הוא, כדי לסגל המצוות, ולברר כל ניצוצות הקדושה שנטמעו בדומם - צומח - חי - מדבר.

והנה, כיוון שעושה הכנה והזמנה לניצוץ, תיכף פורח אליו לסגלו,

וכמו שאמרו בגמרא¹⁹, 'נתן עיניו בו, ועשאו גל של עצמות',

דהיינו, על ידי הבטה זו, צמצם ממנו הניצוץ המחיהו, ועשאו גל של עצמות.

והנה, בירור הניצוצות, הוא על זה האופן -

בדרך הילוכו לדבר מצווה, כגון: לקבור מתים, ולפדיון שבויים, וללכת לבית הכנסת להתפלל, ולבית המדרש לשמוע הדרשה, וללכת למצוות מילה, ולפדיון הבן, ולחופה וכיוצא,

וכן, גם אם כן בירך על פירות העץ או על פירות הארץ.

והנה, ידוע, דשכינת עוזינו כביכול עמנו בגלות, כל זמן שלא נתבררו אלו הניצוצות וחזרו לשורשן בקדושה.

וזה שיעור הפסוק -

'כִּי יִקְרָא, לְשׁוֹן הַזְמָנָה וְהַכְנָה'²⁰, כמו 'קִרְיָא קַעֲדָה'²¹,

'קן', ראשי תיבות: קניין ניצוץ,

¹⁷ דברים, כב', ו' - ז'.

¹⁸ בספרו הקדוש "פרח שושנה".

¹⁹ ברכות, נח' ע"א.

²⁰ ודלא כפירוש רש"י הקדוש: "פרט למזומן".

וכאן דרש רבינו זיע"א, בדרך דרוש וסוד, ולא בפשט הפסוק.

²¹ במדבר, כו' - ט'.

שעל ידי הכנה זו, קונהו, ומסגלו מיד סטרא אחרא,
'צפור', יש לכנות הניצוץ לציפור, שכיוון שעושה לו הזמנה, תיכף פורח אליו
כציפור,
וכן 'צפור', ראשי תיבות: **נְתִיקוֹן צְדִיק פְּזִירֹן רַפ"ח**²²,
'לְפָנֶיךָ', **דכל מגמתך ועיקר ביאתך**, הוא כדי לבאר הניצוצות,
ועניין הבירור, הוא 'בְּדִרְךָ', **דהיינו בדרך הילוכו**, כנזכר לעיל,
'בְּכָל עֵץ', **אם בירך על פירות העץ**,
'או על הָאֶרֶץ', **אם בירך על פירות הארץ**.
והנה, הניצוצות, לא ראי זה כראי זה,
שיש ניצוץ, שהוא קרוב להיזדכך, ובתנועה מועטת יוציאנו, ויסגלנו,
ויש, שהוא עדיין טמון וסגור בעמקי הקליפה, וצריך יגיעה רבה.
וכל זמן שלא נתבררו אלו ואלו, עדיין השכינה עמנו בגלות.
וזהו אומרו, 'אֶפְרָחִים', **אלו שקרובים להזדכך ולפרוח ולחזור לקדושה**,
'או בְּיָצִים', **אלו שעדיין סגורה עליהם הקליפה, כביצה זו**,
וכל זמן שלא נתבררו, השכינה עמנו בגלות.
וזהו אומרו, 'וְהָאֵם רִבְצָת עַל הָאֶפְרָחִים אוֹ עַל הַבְּיָצִים', **דהיינו בשביל אלו ואלו.**
בבקשה ממך, אתה האיש הישראלי, 'שְׁלַח תִּשְׁלַח אֶת הָאֵם', **מן הגלות**,
על ידי 'וְאֶת הַבְּנִים', **שהם הניצוצות**,
'תִּקַּח לָךְ', **תסגלם, ותבררם**.
ובזה, 'לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהָאֶרֶץ תִּמְיָם', **לעולם הבא, לעולם שכולו ארוך**.
ואמרתי פירוש פסוק זה, לפני הרב הגדול רבי אברהם בר מוחא זצוק"ל²³,
כשהיה בחיים, עליו השלום, והודה ושמח לדבריי.

²² ש-רפ"ח ניצוצות לקליפה.

ד. על מאמר הכתוב בפרשתן ²⁴, "שֶׁלַח תִּשְׁלַח אֶת הָאֵם, וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים", כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א ²⁵:

"נראה לי בסייעתא דשמיא -

דידוע, **התורה נקראת 'אם'**, דכתיב ²⁶, 'כִּי אִם לְפִינָה תִקְרָא', אל תקרא 'אם' בחיר"ק - אלא 'אם' בציר"י ²⁷.

וידוע, **דהלומד תורה לשמה, יוכל לעשות בה בירור ניצוצי קדושה,**

אבל בתורה שלא לשמה, לא יוכל לעשות בירור ניצוצי קדושה, כיוון דחסרה מצד המחשבה דהבירור בה.

גם ידוע, מה שאמר התנא ²⁸, 'גדולה תורה, שהיא נותנת חיים לעושיה, בעולם הזה ובעולם הבא',

ופירשו: **דזה איירי בתורה לשמה, ולא בתורה שלא לשמה.**

גם ההפרש בין לשמה ובין שלא לשמה, הוא בלב,

כי תורה לשמה, יוצאה מן הפה ומן הלב, דהכוונה היא בלב,

אבל שלא לשמה, היא שלמד בפה דווקא ואינה בלב.

וזה שנאמר ²⁹, "שֶׁלַח תִּשְׁלַח אֶת הָאֵם" - רצונו לומר, **התורה הנקראת 'אם', 'שֶׁלַח תִּשְׁלַח', תרתי, מן הפה ומן הלב, שזו היא תורה לשמה,**

²³ דיין בעוב"י מראקש, ובסוף ימיו בירושלים עיה"ק.

נפטר לבית עולמו ביום כז' בטבת ה'תרפ"ט.

²⁴ דברים, כב' - ז'.

²⁵ בספרו הקדוש "בן איש חי", (שנה שניה, בהקדמה להלכות שבפרשתן).

²⁶ משלי, ב' - ג'.

²⁷ ברכות, נז' ע"א.

²⁸ מסכת אבות, פרק ו' משנה ז'.

²⁹ דברים, כב' - ז'.

ועל ידי כך, יהיה לך תרתי למעליותא,

חדא, 'וְאֵת הַבְּנִים' - אלו ניצוצי הקדושה, 'תִּקַּח לָךְ', שבתורה לשמה יהיה בירור
ניצוצי קדושה,

ועוד, 'לְמַעַן יִיטֵב לָךְ' - בעולם הבא, 'וְהָאֲרֶכֶת יָמִים' - בעולם הזה,
כמו שאמרו על תורה לשמה³⁰, 'גדולה תורה, שהיא נותנת חיים לעושיה, בעולם
הזה ובעולם הבא'."

ה. בעניין לימוד תורה לשמה, כתב הגה"ק רבינו חיים סינאוני זיע"א³¹ :
"אבל אם הוא מכוין בעת עסקו בה, בכדי שעל ידי כך יהיה יודע לקנטר חבריו,
הרי כל תורתו הולכת לסטרא אחרא, לקליפות החיצונים, והיא מזונם ממש³².
ואמרו רבותינו זכרונם לברכה³³, כל הלומד תורה שלא לשמה, תורתו נעשית לו
סם המוות,
ופירשו התוספות זכרונם לברכה³⁴, כגון אם לומד לקנטר.

³⁰ מסכת אבות, פרק ו' משנה ז'.

³¹ בספרו הקדוש "תורת חיים", (שער "תורה לשמה", מאמר ו', עמודים מא'-מב').

³² ובהערה, כתב שם הרב המהדיר:

מבואר בספרים הקדושים, שכוחות הרע אין להם חיות וקיום, אלא על ידי כוח רוחני קדוש, המחיה
ומקיים אותם, והוא נקרא ניצוץ קדושה,

ועל ידי העוונות, ניתן להם רשות, לחטוף ניצוצי קדושה תחת רשותם, ומהם הם חיים.

וכן כאשר מזלזלים בתורה ובמצוות, ועוסקים בהם שלא לשמן,

ניתן להם רשות, להתאחז בתורה ובמצוות אלו, ולינק כוח מהם.

ולא עוד, אלא שמכוח העבירות ועסק התורה, בדרך הנזכר לעיל,

נבראים משחיתים ומחבלים חדשים, ובדרך זו מתחזק כוח הרע בעולם, חלילה וחס.

אך על ידי התשובה, ועסק התורה והמצוות לשמן, פודים את כוחות הקדושה מהם, ומכלים אותם.

³³ תענית, ז' ע"א.

³⁴ בד"ה "וכל העוסק בתורה שלא לשמה, תורתו נעשית לו סם המוות".

ואמרו חכמינו זכרונם לברכה ³⁵, 'אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא קרדום לחפור בהם,

וכך היה הלל אומר: ודאשתמש בתגא, חלף,

הא למדת: כל הנהנה מדברי תורה, נוטל חיינו מן העולם'.

וגורם לעצמו כמה רעות בעולם הזה, מלבד עונשו המזומן לו לעולם הבא, על שמסר התורה ביד החיצונים'.

ובמקום אחר ³⁶, כתב רבינו זיע"א, עצה להינצל מלימוד תורה שלא לשמה:

"אך להינצל מכל זה, צריך כוונות ובקשות, ואזירות חיל,

והוא, כי הנה כתב הרב המחבר 'איפה שלמה' ^{37 38}, שכדי שיוכל להעלות לימודו למעלה ריח ניחוח ל-ה', קודם כל לימוד ימסור עצמו על קדושת השם, כי זה מועיל מאוד,

כמו שכתב ב-שער הכוונות ³⁹, כי עתה בזמנינו, בעוונות הרבים, אין יכולת לעשות זיווג כתיקונו למעלה, ולסיבה זו הקץ מתארך וכו'.

אומנם, עם כל זה, יש קצת תיקון, במה שנמסור נפשינו על קידוש השם, בכל לב,

כי על ידי כן, אפילו אין בנו שום מעשה טוב, והרשענו עד להפליא,

הנה, על ידי מסירת נפשינו להריגה, מתכפרים עוונותינו כולם, ויש בנו יכולת לעלות עד אימא עילאה.

כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה ⁴⁰, 'גדולה תשובה, שמגעת עד כסא הכבוד,

שנאמר ⁴¹, 'שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ'.

³⁵ מסכת אבות, פרק ד' משנה ה'.

³⁶ בספרו הקדוש "תורת חיים", (מאמר "אשת חיל", אות א', עמודים קפג'-קפד').

³⁷ להגה"ק רבינו חיים שאול הכהן דוויק זיע"א.

³⁸ בהקדמה.

³⁹ דף כד' ע"ב.

⁴⁰ יומא, פו' ע"א.

הרי מבואר, שצריך למסור עצמו על קידוש השם, קודם עוסקו בתורה. ויהרהר בתשובה, ותשובה היא סוד אימא עילאה, והיא נקראת 'כסא הכבוד', וזהו מאמר רבותינו זכרונם לברכה⁴², 'גדולה תשובה, שמגעת עד כסא הכבוד'. וכשיהרהר בתשובה, אז ינצל מהסמא"ל שהוא היצר הרע, שלא יטעה אותו להרהר בעת תורתו - שיעסוק כדי שיהא יכול לקנטר, כי היא עצת היצר הרע המטעה האדם בעצה הזו⁴³.

ואם יהרהר בהרהורי תשובה קודם עוסקו בתורה, אזי תבוא לו הכוונה שיהא מכוין שתורתו תהיה לשם ה' לבד, ואז ימצא סימן טוב במשנתו, וימצא בה טעם.

וזהו לבד שנקרא בעל תורה ותלמיד חכם, וזה הוא שתורתו נעלית לריח ניחוח לפני ה', וראוי לומר עליו: אשרי פלוני, אשרי אביו ורבו שלימדוהו תורה". ומעשה נורא ונשגב, הביא רבינו זיע"א בעניין זה⁴⁴, מדברי הגה"ק בעל "ערבי נחל" זיע"א⁴⁵:

⁴¹ הושע, יד' - ב'.

⁴² יומא, פו' ע"א.

⁴³ ובהערה, הביא הרב המהדיר, לדברי הגה"ק בעל "פלא יועץ" זיע"א, (ערך דיבור, ד"ה "והחלק האסור"): "ולכן, צריך להרהר קדם כל לימוד וכל תפילה, שהוא מתחרט חרטה גמורה על כל מה שהכעיס את בוראו,

ואף שיחזור לסורו, כמאמר ז"ל (נדרים, ט' ע"ב), 'רשעים מלאים חרטות'!?

מכל מקום, כל שמתחרט מלב ומנפש, עבד, ומהני לשיעולו תפלותיו לרצון לפני ה'.

ומה טוב, שיהא רגיל לומר בפה, קודם כל לימוד וכל תפילה: הריני מתחרט חרטה גמורה, על כל מה שהכעסתי את בוראי, ואני רוצה בלב שלם ובנפש חפצה לשוב בתשובה שלימה, ולעבוד את בוראי עבודה שלימה עבודה תמה, עזרנו אלוהי ישענו על דבר כבוד שמך וכו'".

⁴⁴ בספרו הקדוש "תורת חיים", (מילואים, אות ג', עומדים רסג-רסד').

⁴⁵ סוף דרוש א' לראש השנה.

⁴⁶ "אכן איתא מעשה אחד, מה שאירע בזמן רב אחד מתלמידי האר"י ז"ל ⁴⁷ -

שביום ראש השנה, בא אליו אליהו זכור לטוב, ואמר לו: למען השם, התחזק להרבות בתפילה ותחנונים, כי גברו מאוד המקטרגים, עד שמיכאל השר הגדול המזכיר זכותן של ישראל ⁴⁸ - נשתתק ותש כוחו, ואין בפיו מה לדבר.

אמר לו: הרי אני יודע שהיה בשנה זו תורה הרבה בין ישראל, ושנו ולמדו הרבה? השיב אליהו זכור לטוב: רוב התורה היא ביד הס"מ המקטרג הגדול, כי היה שלא לשמה, והוא הביא איתו כל התורה לפני בית דין שלמעלה, וכאשר ראו הבית דין וצבא מעלה איך נתנו התורה ביד הקליפות רחמנא ליצלן, והוא בידם במצור ובמצוק וטינפיה ומאסוה, עגמה נפשם מאוד על דבר זה, ויצא הקצף מלפני הקדוש ברוך הוא, ונשתתק מיכאל מבלי עוד כוח להליץ זכות, כי מעט הוא התורה אשר הביא מיכאל מה שהיא טהורה ונקיה.

אמר לו הרב: ומה אברהם אומר לדבר זה?

הלא הוא אבי ישראל, ולמה אינו בא לשם, הלא לא ישיבהו ריקם? השיב לו: שאברהם אומר שהוא בוש ונכלם מלילך לבקש על נפשם, בראותו מה שעשו להתורה, איך מסרו כל כך הרבה תורה לחיצונים, ואמר, איך אשא פני לבוא אל המלך אשר לא כדת?

הלא אמור יאמר הקדוש ברוך הוא, אני קראתיך 'אַבְרָהָם אֱהִי' ⁴⁹, ואיך תוכל להתאפק ולהתעלם ברעה המוצאת לתורתך, שהוא שעשועי יום יום ⁵⁰ ?

⁴⁶ לשון קודשו של הגה"ק בעל "ערבי נחל" זיע"א.

⁴⁷ ובהערה לספר "תורת חיים" הנ"ל, כתב הרב המהדיר:

בספר "היכל הברכה" (בחתימות הספר שבסוף חומש דברים), כתב, שזה היה רבינו יוסף מערבי זיע"א, הוא היה מהחבורה הקדושה ("שבחי האריז"ל", דפוס אר"צ, עמוד כו'), והיה מגדולי הדור (שם, עמוד לג').

⁴⁸ שמות רבה, פרשה יח', ה'.

⁴⁹ ישעיה, מא' - ח'.

⁵⁰ משלי, ח' - ל'.

ויהי כשמוע הרב את דבריו, עמד בפחד ורעדה,
וצעק בקול מר: עֵם ה', חזקו ונתחזקה בעד עמינו ובעד ערי אלוהינו ⁵¹, שובו
וְהִשְׁיבוּ מִכָּל פְּשָׁעֵיכֶם ⁵², מי יודע ישוב וניחם ה' על הרעה ⁵³, כי יצא הקצף מלפניו
⁵⁴, כי רבו חזקו יד המקטרגים, ולא נשאר עוד מענה בפי מליץ שלנו.
וכל כך צעק והרבה בדברי כבושים שיקבלו תשובה על עצמם, עד שבא אליו
אליהו זכור לטוב, ואמר לו - שנתלבש אברהם אבינו ע"ה בכוח התשובה של אותו
בי כנישתא,
ובא לפני הקדוש ברוך הוא, להרחיק דינם של ישראל עד יום הכיפורים, כדי
שבתוך כך ישובו מדרכם, ויוציאו כל הקדושה מתוך הקליפות.
ואף שבלתי אפשרי בכוח האדם להוציא, לגומרה ולטהרה,
הנה, אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא ⁵⁵, ואינו רוצה רק שיפתחו כמחט
סדקית ⁵⁶, והשאר עושה השם יתברך בעצמו.
ומיד אחר ראש השנה, כתב הרב ההוא לכל המקומות הקרובים: שיעמדו על
נפשם, לשוב בכל האפשרי, והודיעם כל הדברים".

בראשית רבה, פרשה א', א'.

⁵¹ על פי:

שמואל ב', י' - יב'.

דברי הימים א', יט' - יג'.

⁵² יחזקאל, יח' - ל'.

⁵³ על פי:

יונה, ג' - ט'.

⁵⁴ על פי:

במדבר, יז' - יא'.

⁵⁵ עבודה זרה, ג' ע"א.

⁵⁶ שיר השירים רבה, פרשה ה', ב'.

ו. עוד כתב הגה"ק רבינו חיים סינאוני זיע"א ⁵⁷ :

" וְלִקְחִתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם, וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים, וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם, הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבָלוֹת מִצְרַיִם ⁵⁸,

וְלִקְחִתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם, רֹאשֵׁי תִיבוֹת, 'אלול',

שֶׁבְּחֹדֶשׁ 'אלול', יִקַּח אֶת עֲצָמוֹ לִהְיוֹת לְעָם ה',

רוֹצֵה לֹמֵר, שִׁיתְקַרֵּב ל-ה' יוֹתֵר מִכָּל הַיָּמִים שֶׁבְּכָל הַשָּׁנָה.

וְהַהֲתַקְרְבוֹת, הוּא, עַל יְדֵי הַתּוֹרָה דּוּקָא, כִּידּוּעַ,

דְּאוֹרִיתָא, כּוֹלָא שְׁמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הוּא,

וְהַאֲוִיר שְׁבָה, מַחֲזִירוֹ אֶל ה' ⁵⁹.

וּבֹא הַרְמֹז -

וְאֶתְנַה לְךָ אֶת לְחֹתִי ⁶⁰, רֹאשֵׁי תִיבוֹת, 'אלול',

וְהִינֵנוּ, שִׁירְבָה בַּעֲסַק הַתּוֹרָה, בְּחֹדֶשׁ 'אלול'.

וַיִּזְהַר, שֶׁתִּהְיֶה תּוֹרָה לְשִׁמָּה,

שֶׁאִם לֹא כֵן, תּוֹרָתוֹ הוֹלֶכֶת לְסִטְרָא אַחֲרָא, חֶסֶד וְשָׁלוֹם.

וּבְחֹדֶשׁ 'אלול', אִם יִתְדַבֵּק בַּתְּשׁוּבָה עִילָאָה, וַיִּכּוּוִן לַלְמוּד לְשִׁמָּה,

הָרִי תּוֹרָתוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה, וְלֹא יִהְיֶה לֵה שׁוֹם קְטִיגוֹר.

וַיּוֹמַתֵק לֹמֵר -

כִּי זֶהוּ סוּד ⁶¹, 'וּכְבוֹדִי לְאַחֵר, לֹא אֶתֵּן', רֹאשֵׁי תִיבוֹת, 'אלול',

⁵⁷ בספרו הקדוש "תורת חיים" (שער התשובה, מאמר ו', עמודים קכ'-קכב').

⁵⁸ שמות, ו' - ז'.

⁵⁹ איכה רבה, (פתיחות, ד"ה "ב' - רבי אבא").

⁶⁰ שמות, כד' - יב'.

⁶¹ ישעיה, מב' - ח'.

ו- 'אין כבוד, אלא, תורה' ⁶², דכתיב ⁶³, 'פְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ',
ואין 'אחר', אלא, יצר הרע, הנקרא 'אל אחר' ⁶⁴,
כלומר, שתורתנו אינה ניתנת ביד יצר הרע, הנקרא 'אל אחר',
וממילא, שמעינן, דדווקא היא, עולה למעלה.
ויתן אל ליבו, רמז זה -
'וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם, אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי, לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב, וְנָתַתִּי אֹתָהּ - לְכֶם מִוְרָשָׁה, אֲנִי יְהוָה' ⁶⁵,
'אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב, ראשי תיבות, 'אלול',
כי אפילו שלושה אבות, היה חודש 'אלול' מסוגל להם לתשובה,
וכן הוא יעשה מעשים טובים, עד שיגיעו מעשיו, למעשה אברהם יצחק ויעקב.
וסופי תיבות ⁶⁶, גימטריא קמז' ⁶⁷, כנגד קמז' מזמורים שבתהילים - כמאמר
רבותינו ז"ל ⁶⁸ ⁶⁹, שירבה בלימוד תהילים ביותר, כנודע ⁷⁰.

⁶² מסכת אבות, פרק ו' משנה ג'.

⁶³ משלי, ג' - לה'.

⁶⁴ "תיקוני הזוהר", דף סח' ע"א.

⁶⁵ שמות, ו' - ח'.

⁶⁶ היינו:

סופי התיבות, של המילים "אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב", עולים בגימטריא למניין קמז'.

⁶⁷ יעויין בהערה הקודמת.

⁶⁸ תלמוד ירושלמי, מסכת שבת, פרק טז' הלכה א'.

מסכת סופרים, פרק טז' הלכה יא'.

מדרש "שומר טוב", (תהילים, מזמור כב').

⁶⁹ יעויין בהערה הקודמת, ושם נתבאר:

"מאה וארבעים ושבעה מזמורות, שכתוב בתהילים, כנגד שנותיו של אבינו יעקב".

וידועה ומפורסמת, הקושיא, בזה:

וכל החוזר בתשובה בחודש 'אלול', זוכה לגן עדן,
וסימנך ⁷¹, 'לולא האמנתי לראות בטוב יהוה, בארץ חיים,
כי 'לולא', היא אותיות 'אלול',
כלומר, אם חזרתי בחודש 'אלול' בתשובה, האמנתי בך, שתקבלני בתשובתי,
ותמחול ותסלח לכל חטאותי ועוונותי ופשעי,
ואם כן, כיוון שתמחול ותסלח לי, אז ודאי אזכה לראות בטוב ה' בארץ חיים,
שהיא גן עדן".
ז. בהלכות "ראש השנה" ⁷², הביא ה"משנה ברורה" ⁷³, מדברי ה"מטה
אפרים" ⁷⁴:

והלא, בספר התהילים, יש קנ' פרקים, ולא קמז?
ורבו בזה הפירושים, אך נכתוב בזה פירוש מיוחד, שכתבו הגה"ק רבי חיים אלתר פנט זיע"א
מקארלסבורג, (בהקדמת ספרו "תפוחי חיים", על ספר התהילים):
דהנה, המעיין בספר התהילים, יראה, שפרק יד' ("אמר נבל בלב" וכו'), נאמר שוב בפרק נג' ("אמר נבל
בלב" וכו'),
ופרק קח' ("נכון לבי אלהים, אשירה ואזמרה אף כבודי ... אלהים דבר בקדשו אעלה, אסלקה שכם, ועמק
סכות אמד"), מתחלק ל-ב' ענינים, כאשר החלק הראשון שבו כבר נאמר בפרק נז' ("נכון לבי אלהים,
נכון לבי, אשירה ואזמרה"), והחלק השני שבו כבר נאמר בפרק ס' ("אלהים דבר בקדשו אעלה, אסלקה
שכם, ועמק סכות אמד").
ומחמת ש-ב' פרקים מספר התהילים, כבר נאמרו בפרקים אחרים,
הרי, שהם לא עולים במנין קנ',
ואם כן, ישנם רק קמח' פרקים.
והנה, במסכת ברכות (ט' ע"ב), דרשו רבותינו ז"ל, שפרקים א' ו-ב' שבתהילים, נחשבים לפרשה אחת,
ואם כן, סך הכל נמצאים בידינו, קמז' פרקים ולא קנ'.
⁷⁰ "משנה ברורה", (סימן תקפא', סעיף קטן ג').
"כף החיים", (סימן תקפא', סעיף קטן כב').
⁷¹ תהילים, כז' - יג'.

"נוהגין, בכל יום של ימי החול, מראש חודש אלול ואילך, אחר התפילה, אומרים בציבור, עשרה מזמורים ...
ובימי התשובה, שבין ראש השנה ליום הכיפורים, אומרים יותר מעשרה מזמורים, כדי לגמור התהילים פעם שלישית קודם יום הכיפורים".
וב"מטה אפרים", הנזכר לעיל, ביאר בטעם הדבר :
"ומתכוונים, לגמור כל תהילים, שתי פעמים קודם ראש השנה, והוא עולה, כמניין 'כָּפָר' ⁷⁵ י".
והנה, כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ⁷⁶ :
שמילת "יִצְר", בגימטריא, היא כמניין מילת "כָּפָר",
ללמדך, שעל ידי ב' ספרי תהילים, יש לו לאדם "כפרה", ובכוחם לבטל את יצרו הרע.
עוד מצינו בזה, לדבריו של הגה"ק רבינו חיים פלאגי זיע"א ⁷⁷ :
שישנם ג' זמנים, המסוגלים ללמוד בהם בספר התהילים, והם : שבת, ראש חודש, ויום טוב.
ולמעלה מהם, הוא, בימי "חודש אלול".

⁷² או"ח, סימן תקפא'.

⁷³ בסעיף קטן ג'.

⁷⁴ בסעיף קטן ח'.

⁷⁵ היינו:

מילת "כָּפָר", עולה בגימטריא למניין 300,

ו-ב' פעמים, קנ' פרקים שבספר התהילים, עולים גם כן למניין זה.

⁷⁶ בפתחה לפירושו הקדוש "יוסף תהילות", על ספר התהילים.

⁷⁷ בספרו הקדוש "אבות הראש", (חלק ג', מערכת ש', סעיף קטן קפג').

ויעויין במדרש "שוחר טוב" על ספר התהילים ⁷⁸, שכאשר סיים דוד הע"ה לכתוב את ספר התהילים, הוא ביקש מהבורא ית"ש:

שדברי התהילים, "יעשו לדורות, ויוחקו לדורות" ⁷⁹,

ולא עוד, אלא, שההוגים בהם, "אל יהו קורין בהם כקורין בספרי מירס, אלא יהיו קורין בהם והוגין בהם, ונוטלין עליהן שכר כנגעים ואהלות" ⁸⁰.

וכתב הגה"ק רבינו חיים מוואלאז'ין זיע"א ⁸¹:

שמחמת שלא מצינו שהבורא ית"ש השיב לדבריו של דוד הע"ה, אין הכרח, שקיבל הבורא ית"ש את דבריו.

ברם, ממשמעות דברי השל"ה הקדוש זיע"א ⁸²:

מבואר, שקיבל הבורא ית"ש את דבריו.

אלא, שיעויין מה שכתב רבו של אדונינו הרמב"ן זיע"א - רבינו יהודה בר יקר זיע"א ⁸³:

"וקיבלו תפילתו".

ובביאור בקשתו של דוד הע"ה, כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א, עניין אחד ב-ב' מקומות בספרו:

א. בספרו הקדוש "מדבר קדמות" ⁸⁴, כתב רבינו זיע"א:

"מי שעוסק בסדר טהרות, הוא תיקון לפגם הברית.

⁷⁸ פרק א', פסקא ח', ד"ה "אשרי".

⁷⁹ כך הוא לשון רבותינו, במדרש הנ"ל.

⁸⁰ כנזכר לעיל.

⁸¹ בספרו הקדוש "נפש החיים" (שער ד', פרק ב').

ובספרו הקדוש "רוח חיים" על מסכת אבות (ריש פרק ו').

⁸² מסכת יומא, ("נר מצוה", אות כח').

⁸³ בפירוש התפילות שלו, (עמוד עד').

⁸⁴ מערכת ט', אות ט'.

ואפשר -

דזהו שהתפלל דוד הע"ה, שלימוד התהילים, יהיה חשוב כאילו עוסק בנגעים ואהלות.

כלומר -

שיהיו התהילים, תיקון אות ברית קודש,

ומתוך זה, ניכר, שלא חטא חלילה וחס בבת שבע⁸⁵,

כיוון שדבריו מועילים לתקן פגם אות ברית קודש".

ב. ובאותו הספר, במקום אחר⁸⁶, כתב רבינו זיע"א:

"דוד המלך ע"ה, התפלל, שהקורא תהילים, יהא חשוב כעוסק בנגעים ואהלות.

וכתבו גורי האריז"ל -

כי העוסק בסדר טהרות, הוא תיקון לפגם הברית.

ואפשר -

שזו היתה כוונת דוד הע"ה, דהקורא תהילים, יהא חשוב כנגעים ואהלות,

ויהיה תיקון משום פגם הברית".

ובביאור דבריו הקדושים, נראה לבאר, כדלהלן:

דהנה, "סדר טהרות", נקרא בשם "דעת",

וכפי שדרשו רבותינו ז"ל⁸⁷, על מאמר הכתוב⁸⁸, "וְהָיָה אֲמוֹנֶת עֲתִידָהּ חֶסֶן, יְשׁוּעַת חֲכָמִת וְדַעַת, יִרְאֵת יְהוָה הִיא אוֹצְרוֹ".

והנה, ביאור המילה "דעת", הוא חיבור⁸⁹.

⁸⁵ וכפי שיתבאר להלן.

⁸⁶ מערכת ת', ערך תהילים, אות כח'.

⁸⁷ שבת, לא' ע"א.

⁸⁸ ישעיה, לג' - ו'.

⁸⁹ "וְהָאֵדָם יָדַע אֶת חֲנָה אִשְׁתּוֹ, וַתְּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן, וַתֹּאמֶר, קָנִיתִי אִישׁ אֶת יְהוָה", (בראשית, ד' - ו').

ואם כן, כאשר התרחק האדם מהבורא ית"ש, על ידי שהוא פגם באות ברית קודש הנקרא "דעת"⁹⁰,

עליו להתחבר אל "מקור הדעת", על ידי שיעסוק ב-"סדר טהרות" הנקרא "דעת",

ויזכך ויטהר את עצמו.

והנה, במעלת ספר התהילים ואמירת מזמוריו, מצינו לרבותינו זיע"א⁹¹. כדלהלן:

א. דעת רבי יהושע בן לוי⁹², על מעשיו של יעקב אע"ה בהיותו בחרן:

"ומה ה'ה אומר?

רבי יהושע בן לוי, אומר, חמש עשרה שיר המעלות שפספס תהלים".

ב. דעת רבי שמואל בר נחמן⁹³, על מעשיו של יעקב אע"ה בהיותו בחרן:

"רבי שמואל בר נחמן, אומר, כל ספר תהלים ה'ה אומר".

ג. כתב רבינו יונה זיע"א - החסיד מגירונדה⁹⁴:

"וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר, וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי יְהוָה, וַיֵּשְׁבוּ וַיֵּבְאוּ אֶל בֵּיתָם הַרְמֵתָה, וַיִּדַּע אֱלֹקָהּ אֶת חֲנָה אִשְׁתּוֹ, וַיִּזְכְּרָה יְהוָה", (שמואל א', א' - יט').

ומבואר:

דמצוות "עונה", שהיא חיבור ב' גופים לאחד,

וכמאמר הכתוב (בראשית, ב' - כד'), "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו, וידבק באשתו, והיו לבשר אחד",

נקראת בשם "ידיעה", שהיא משורש "דעת".

⁹⁰ וכפי שכתבנו בהערה הקודמת.

⁹¹ הדברים לוקטו מספר "אוצר הידיעות", (החדש, כרך ב', פרק קיט' - תהילים, עמודים כו'-כט'), להגה"צ רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א.

⁹² בראשית רבה, פרשה סח', יא'.

⁹³ בראשית רבה, פרשה סח', יא'.

⁹⁴ "איגרת התשובה", (פיסקא ז').

"חייב כל אדם, לתקן מקום בביתו, וישים לו שם הלכות, או 'תלים', או ספר תפילה".

ד. בטעם אמירת תהילים, כתב הגה"ק בעל "שערי אורה" זיע"א⁹⁵ :

"כדי לפנות דרך לתפילות לעבור".

וכן כתב הגה"ק בעל "שושן סודות" זיע"א⁹⁶ :

"ולפי זה הדרך, תיקן דוד המלך עליו השלום הזמירות, כדי לפנות דרך לתפילות לעבור ...

וכשבא דוד עליו השלום, והתקין זמירות, בהיות האדם מסדר אותן הזמירות,

אזי, מסתלקין והולכין להם אותם המשחיתים והמקלקלים והמעכבים".

ה. כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א⁹⁷, משמו של הגה"ק רבינו אביגדור קרא זיע"א :

שהרגיל בספר התהילים, דוחה כל מיני פורענויות וכמה פגעים רעים, מעליו, ומעל משפחתו, ומעל כל בני דורו,

ומגלגל עליו, ועליהם, כל מיני שפע ברכות טובות והצלחות.

ו. כתב הגה"ק רבינו משה בן מכיר זיע"א⁹⁸ :

"וכן התפלל דוד המלך עליו, וביקש רחמים על כל עוסק בספרו, שלא ישוב ריקם".

ז. כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א :

"הפוגם ברית, לא יוכל להבין תורה" ⁹⁹.

⁹⁵ שער א', עמוד ו'.

⁹⁶ אות תקפג'.

⁹⁷ בפתחה לפירושו הקדוש "יוסף תהילות", על ספר התהילים.

⁹⁸ בספרו הקדוש "סדר היום", (מהדורת ירושלים, המנוקד, עמוד קפה').

⁹⁹ בספרו הקדוש "פני דוד", (פרשת "חוקת", אות יד').

"קריאת ספר תהילים, הוא תיקון לפגם הברית"¹⁰⁰.

ח. כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א¹⁰¹ :

"וראיתי לרבינו אפרים, בפירושו על התורה כתב יד, פרשת 'וזאת הברכה', שכתב וזה לשונו -

כל האומר תהילים בכל יום, כאילו קיים כל התורה כולה,

וזהו 'תכני לרגלך ישא מדברתיך'¹⁰², ראשי תיבות 'תלים',

וסמך ליה¹⁰³, 'תורה צוה לנו משה'. עד כאן לשונו.

ועוד כתב רבינו אפרים, פרשת 'ויגש' -

'והגדתם לאבי את כל פְּבוֹדֵי בְּמִצְרַיִם'¹⁰⁴, סופי תיבות 'תלים',

רמז, כל האומר תהילים בכל יום, זוכה להיות תחת כסא הכבוד. עד כאן לשונו.

ובמקום אחר כתב רבינו אפרים ז"ל -

שצריך לומר קצת מזמורים קודם תפילת שחרית."

ועל פי דבריו הקדושים, נראה לבאר בסייעתא דשמיא :

שאף יוסף הצדיק ע"ה, היה עוסק בספר התהילים,

וכמו שנרמז במאמרו של יוסף הצדיק ע"ה¹⁰⁵, 'והגדתם לאבי את כל פְּבוֹדֵי בְּמִצְרַיִם'."

ט. כתב הגה"ק בעל "נודע ביהודה" זיע"א¹⁰⁶ :

¹⁰⁰ בספרו הקדוש "פני דוד", (פרשת "שמות", אות יב').

¹⁰¹ בספרו הקדוש "מדבר קדמות", (מערכת ת', אות כח').

¹⁰² דברים, לג' - ג'.

¹⁰³ דברים, לג' - ד'.

¹⁰⁴ בראשית, מה' - יג'.

¹⁰⁵ בראשית, מה' - יג'.

¹⁰⁶ מהדורה קמא, או"ח, סימן לה'.

"וידבק מאוד, בשירות ותשבחות של דוד המלך ע"ה,

שזה דבר גדול, להלהיב בלב האדם אהבת הבורא ברוך הוא".

י. כתב הגה"ק רבינו שמשון דוד פינקוס זיע"א ¹⁰⁷ :

"בעלי הרמז אמרו, שסופי התיבות של מילות הפסוק הראשון מספר 'שמות',
'וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִמָּה, אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ ¹⁰⁸, הֵם
'תהילים'.

וביאור העניין -

שביאת יעקב ובניו למצרים, היתה הירידה הראשונה לגלות, והיא היתה היסוד
והשורש לכל הגלויות שיבואו אחריה,

ובאה התורה לרמוז לנו, באיזה כלים, ובאלו כוחות, נוכל לעבור את קושי הגלות,
על ידי תפילות ותחינות, תהילות ושירות להקדוש ברוך הוא, ובמיוחד מזמורי
תהילים".

ח. כתב הגה"ק רבינו רפאל משה אלבאז זיע"א ¹⁰⁹ :

"אמרו רבותינו ז"ל, כי הפוגם ברית הלשון, סופו לפגום גם ברית המעור,

וזהו 'לא יחל דְּבָרוֹ' ¹¹⁰, פירוש - לא יחלל דיבורו לפגום ברית הלשון, כי סופו
לעשות מעשה,

'כָּכָל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה' - בפועל.

ונראה לעניות דעתי -

כי בא הרמז, בפסוק 'ומה יתרון לבעל הלשון' ¹¹¹, שמדבר על בעלי לשון הרע,

¹⁰⁷ בספרו הקדוש "תפארת שמשון", (הגדה של פסח, עמוד תכב').

¹⁰⁸ שמות, א' - א'.

¹⁰⁹ בספרו הקדוש "עדן מקדם", (אות למד, ערך לשון הרע, עמודים קצד'-קצה').

¹¹⁰ במדבר, ל' - ג'.

"איש כי ידר נדר ליהוה, או השבע שבועה, לאסור אסר על נפשו, לא יחל דְּבָרוֹ, כָּכָל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה".

מה יתרון לבעל הלשון, ראשי תיבות, 'מילה',

שסופו, גם אות ברית מילה."

ומכאן למדת :

שכשם שהפוגם בלשונו סופו שיפגום בבריתו, על אחת כמה וכמה שהמקדש פיו
ולשונו סופו שיקדש את בריתו.

והנה, עניין "טוב" שייך אצל המקדש בריתו ¹¹², ועניין זה נאמר אצל יוסף
הצדיק ע"ה ואצל יעקב אע"ה. וכדלהלן :

א. אצל יוסף הצדיק ע"ה, שזכה וקידש את בריתו, מצינו את עניין "טוב",
באשר נמכר לעבד בגיל "טוב" שנים ¹¹³.

וכמו כן, מצינו אצלו את עניין עסק התורה,

דחנה, על מאמר הכתוב בפרשת "וישב" ¹¹⁴, "וַיְהִי כְּהִיּוֹם הַזֶּה, וַיָּבֹא הַפִּיטָה
לְעִשׂוֹת מְלֶאכֶתוֹ, וַאֲיֵן אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַפִּיטָה שֶׁם פִּיטָה", דרשו רבותינו ז"ל ¹¹⁵ :

¹¹¹ בקהלת (י' - א'), נאמר:

"אם ישך הנחש בלוא לחש, ואין יתרון לבעל הלשון".

והנה, במסכת ערכין (טז' ע"ב), וב"לקוט שמעוני" (קהלת, רמז תתקפט'), דרשו רבותינו ז"ל:

"ריש לקיש אמר, לעתיד לבא מתקבצין כל החיות אצל הנחש, ואומרים לו -

ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל,

אתה, מה הנאה יש לך?

אומר להם, ומה יתרון לבעל הלשון?!

ומפני מה אתה נושך באבר אחד, וכל האברים מרגישים?

אומר להם, ולי מה אתם שואלים?!

אמרו לבעל הלשון, שהוא עומד כאן, והורג ברומי!".

¹¹² "זוהר הקדוש", (חלק ב', דף קסח' ע"ב).

"תיקוני הזוהר", (דף נ' ע"א, דף צה' ע"ב).

¹¹³ בראשית, לד' - ב'.

" וַיָּבֹא הַפִּיטָה לַעֲשׂוֹת מִלֻּאכְתּוֹ - רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אֹמֵר, שֶׁבֶת הָיָה,

דְּכָתִיב ¹¹⁶, "כִּי בּוֹ שֶׁבֶת מִכָּל מִלֻּאכְתּוֹ",

וּמָה מִלֻּאכָה הָיְתָה לוֹ?

שׁוֹנָה וְקוֹרָא, מָה שְּׂאֲבִיו לְמַדּוֹ".

ב. אצל יעקב אע"ה, שזכה וקידש את בריתו ¹¹⁷, מצינו את עניין "טוב",

באשר היתה ישיבתו בארץ מצרים "טוב" שנים ¹¹⁸.

וכמו כן, מצינו אצלו את עניין עסק התורה,

וכמאמר הכתוב ¹¹⁹, "וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים, וַיְהִי עֲשׂוֹ אִישׁ יָדָע צִדָּה אִישׁ שְׂדָה, וַיַּעֲקֹב

אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֱהָלִים".

וכמאמר הכתוב ¹²⁰, "וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ, וַיֹּאמֶר, אֲכֹן יֵשׁ יְהוָה בְּמָקוֹם הַזֶּה,

וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי, וְכִדְרֶשֶׁת רַבּוּתִינוּ ז"ל ¹²¹, "רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מִמִּשְׁנָתוֹ".

וכמאמר הכתוב ¹²², "תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה, מוֹרֶשֶׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב".

והנה, הן אצל יוסף הצדיק ע"ה והן אצל יעקב אע"ה, מצינו את עניין "מידת

הענווה". וכדלהלן:

¹¹⁴ בראשית, לט' - יא'.

¹¹⁵ ילקוט שמעוני, (פרשת "וישב", רמז קמו').

¹¹⁶ בראשית, ב' - ג'.

¹¹⁷ וכפי שהעיד יעקב אע"ה על עצמו (בראשית, מט' - ג'), "רְאוּבֵן בְּכֹרִי אֶתָּה, כָּחִי וְרִאשִׁית אוֹנִי, יָתֵר

שָׂאת וַיָּתֵר עִדִּי",

"שלא ראה קרי מימיו" (יבמות, עו' ע"א).

¹¹⁸ בראשית, מז' - כח'.

¹¹⁹ בראשית, כה' - כז'.

¹²⁰ בראשית, כח' - טז'.

¹²¹ בראשית רבה, פרשה סט', ז'.

¹²² דברים, לג' - ד'.

א. אצל יוסף הצדיק ע"ה :

כתב הגה"ק רבינו עזריה פיג'ו זיע"א ¹²³ -

"כי עם היות מדרך העולם, להימצא שתי סיבות, הפכיות ונגדיות, שמתוכן בא האדם, לידי המעדה להתפקר, חלילה, נגדו - יתברך, ולהרחיקו ממחשבתו,

והן : **רוב טובה והצלחה, והפלגת צרה ומצוקה.**

כמאמר החכם ע"ה ¹²⁴, 'שְׁנוֹא וּדְבַר כְּזָב הִרְחַק מִמֶּנִּי, רֹאשׁ וְעֶשֶׂר אֶל תִּתֶּן לִי, הִטְרִיפְנִי לְחֵם חֻקִּי. פֶּן אֶשְׁבַּע, וְכַחֲשֵׁיתִי, וְאִמַּרְתִּי מִי יְהוָה, וּפֶן אֲנַרֵּשׁ, וְגִנַּבְתִּי, וְתַפְשֵׁיתִי שֵׁם אֱלֹהִי.

הנה, העידה תורתנו, שתתעלה, כי יוסף הצדיק ע"ה, לא כן היה,

כי בכל אחד משני קצוות אלו שעברו עליו, מן ה' לא סר לבו,

אלא ¹²⁵, 'וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף, תְּמִיד הִיה ה' עִמּוֹ, חֻקּוֹ זָכוּר לִפְנֵי לְבַלְתִּי יַחְטֹא לוֹ.

וזה, בין בזמן העבר, שהיה יוסף איש מצליח, ברוח ההצלחה, וְשׁוֹפֵעַ הַטּוֹבָה, וגם, בקצה האחר, עתה, בהיותו למס עובד, בבית מי שהוא אדון לו, ורואה בעצמו בגדר 'עבד', שאין לך מדריגה שפלה ממנה.

ועם כל זה, קיים בעצמו ¹²⁶, 'כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא, וּבִשָּׁם ה' אֶקְרָא' - 'צָרָה וַיְגוֹן אֲמָצָא ... וּבִשָּׁם ה' אֶקְרָא' ¹²⁷."

ב. אצל יעקב אע"ה :

¹²³ בספרו הקדוש "בינה לעיתים" (מאמר "עת לחשות", דרוש טז).

¹²⁴ משלי, ל', ח' - ט'.

¹²⁵ בראשית, לט' - ב'.

¹²⁶ תהילים, קטז' - יג'.

¹²⁷ תהילים, קטז', ג' - ד'.

הנה, יעקב אע"ה, היה "שלימא דאבהן" ^{128 129}, וכמו כן היה כלול יחד עם משה רע"ה.

דהנה, על מאמר הכתוב ¹³⁰, "ויאמר ראובן אל אביו, לאמר, את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך, תנה אתו על ידי, ואני אשיבנו אליך", כתב "בעל הטורים":
"ב' במסורה ¹³¹, דין ¹³², ואידך ^{133 134} - יופתה תמית קנאה'.
דורש אותו במדרש, בעדת קורח - דכתיב בהו קנאה ¹³⁵,
'ויקנאו למשה במחנה' ¹³⁶ - אלו דתן ואבירם.
בשביל שאמר ¹³⁷, 'את שני בני תמית', נתקיים בשני בניו, והם דתן ואבירם.

¹²⁸ "זוהר הקדוש", חלק א', דף קמז' ע"ב.

ובעוד מקומות.

¹²⁹ צא ולמד מה שכתב בספר "תשב"ץ קטן" (סי' תקמא'), לבעל "הגהות מיימוניות" על הרמב"ם:
"יעקב אבינו, נקרא ישראל, לפי שהיה סוף האבות, ובו כלל האבות והאמהות,
ישראל" -

יצחק, שרה, בבקה, בחל, אברהם, לאה".

¹³⁰ בראשית, מב' - לז'.

¹³¹ היינו:

ב' פעמים, מצאנו במסורה לשון של "תמית".

¹³² היינו:

מאמרו של ראובן, לאביו - יעקב אע"ה.

¹³³ היינו:

המקום השני, שבו מצאנו לשון של "תמית".

¹³⁴ איוב, ה' - ב'.

¹³⁵ היינו:

ש-ב' מקומות אלו, בהם נאמר לשון של "תמית", נאמרו בעניינו של קורח שהיה בו את עניין הקנאה.

¹³⁶ תהילים, קו' - טז'.

'אֶת שְׁנֵי' - בגימטריא, הם דתן ואבירם¹³⁸.

ובביאור העניין, כתב מו"ז הגה"ק רבינו יעיש קריספין זיע"א¹³⁹ :

"שוב ראיתי בדברי המקובלים¹⁴⁰, **דיעקב ומשה הם גוף אחד, ובמידה אחת,**

אלא, שזה הוא למעלה מזה.

וכמו שכתב בתיקונים¹⁴¹, **יעקב מלבר ומשה מלגאו,**

ופירש הרב של"ה ז"ל¹⁴², **יעקב הוא מרכבה לתפארת במקומו הנגלה, ומשה**

מרכבה להנעלם של תפארת שהוא הדעת ...

הרי בפירוש, דמשה ויעקב הם במידה אחת,

ולזה נתקיים הדבר, על ידי משה רבינו ע"ה."

ומבואר מדברי הקדושים :

שמכיוון שמשה רע"ה ויעקב אע"ה, קשורים זה בזה,

אם כן, כאשר דתן ואבירם מתו על ידי משה רבינו ע"ה,

נחשב הדבר, כאילו מתו על ידי יעקב אע"ה.

¹³⁷ בראשית, מב' - לז'.

¹³⁸ היינו:

המילים "אֶת שְׁנֵי", עולים בגימטריא למניין 761,

וכמו כן, המילים "הם דתן ואבירם" עם ג' המילים, עולים למניין זה.

¹³⁹ בספרו הקדוש "פרח שושנה" על התורה.

¹⁴⁰ יעניין בדברי ה"זוהר הקדוש" (בראשית, דף כג' ע"ב): "ובגין כך, יַעֲקֹב מֹשֶׁה וַיִּסָּפֶה כְּחֵדָא אֶזְלִי".

וענין עוד בספר "עץ חיים", להמהרח"ו זיע"א (שער הכללים. ובשער מ', דרוש ו').

ובספר "עמק המלך", להגה"ק רבינו נפתלי הרץ בכרך זיע"א (שער יד', פרק קיח'),

ובספר "קהלת יעקב", להגה"ק רבינו יעקב צבי יאליש זיע"א - תלמיד "החוזר מלובלין" זיע"א (ערך לב').

¹⁴¹ "תיקוני הזוהר" (תיקון יג', דף כט' ע"א).

¹⁴² בראשית, פרשת "ויצא", תורה אור - ב'.

וממילא, אמירתו של ראובן ¹⁴³, "אֶת שְׁנֵי בְּנֵי תָמִית", נתקיימה, שהמית משה רע"ה - מכוחו של יעקב אע"ה, את שני צאצאיו של ראובן - דתן ואבירם.

ומעתה, כאשר דרשו רבותינו ז"ל ¹⁴⁴, "גדול שנאמר במשה ואהרן, יותר ממה שנאמר באברהם":

דבר זה, כלול אף ביעקב אע"ה, שהיה ענוותן גדול מאין כמותו! והנה, עניין "טוב", נאמר אף אצל דוד הע"ה, וכמאמר הכתוב ¹⁴⁵, "וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאֵהוּ, וְהוּא אֶדְמוֹנִי עִם יָפֶה עֵינָיִם, וְטוֹב רֵאִי, וַיֹּאמֶר יְהוָה קוֹם מִשְׁחָהוּ, כִּי זֶה הוּא",

ואף בו מצינו את עניין שמירת הברית, וכמאמר הכתוב ¹⁴⁶, "כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אֲנֹכִי, וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי" ¹⁴⁷,

וכמו כן, את עניין עסק התורה ¹⁴⁸, ומידת הענווה ^{149 150}.

ט. ידועים ומפורסמים לכל, דברי הגמרא במסכת שבת ¹⁵¹, והם דברי רב יהודה משמו של רב, בעניין פטירתו של דוד הע"ה:

"מאי דכתיב ¹⁵², 'וְהוֹדִיעֲנִי ה' קֶצֶי וּמִדַּת יָמֵי מָה הִיא, אֲדַעָה מָה חֵדֵּל אֲנִי'?

¹⁴³ בראשית, מב' - לז'.

¹⁴⁴ חולין, פט' ע"ב.

¹⁴⁵ שמואל א', טז' - יב'.

¹⁴⁶ תהילים, קט' - כב'.

¹⁴⁷ בבא בתרא, יז' ע"א.

¹⁴⁸ וכמו שיתבאר להלן באות ט'.

¹⁴⁹ תהילים, כב' - ז'.

"וְאֲנִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ, חֲרַפְתָּ אָדָם וּבָזִוִּי עָם".

¹⁵⁰ חולין, פט' ע"א.

¹⁵¹ ל' ע"א, וע"ב.

אמר דוד, לפני הקדוש ברוך הוא -

רבונו של עולם, 'הוֹדִיעֵנִי ה' קֶצֶי' ¹⁵³ !

אמר לו, גזירה היא מלפני, שאין מודיעין קיצו של בשר ודם.

'וּמַדַּת יָמֵי מָה הִיא' ¹⁵⁴ ?

גזרה היא מלפני, שאין מודיעין מידת ימיו של אדם.

ו-'אֶדְעָה מָה חֵדֵּל אָנִי' ¹⁵⁵ ?

אמר לו, בשבת תמות.

אמות באחד בשבת ¹⁵⁶ !

אמר לו, כבר הגיע מלכות שלמה בנך, ואין מלכות נוגעת בחברתה - אפילו כמלוא
נימא.

אמות בערב שבת ¹⁵⁷ !

אמר לו ¹⁵⁸ , 'כִּי טוֹב יוֹם בְּחֻצְרֶיךָ מֵאֶלְךָ',

¹⁵² תהילים, לט' - ה'.

¹⁵³ היינו:

שביקש דוד הע"ה מהקדוש ברוך הוא, שיגלה לו את הקורות והמאורעות שיעברו עליו.

¹⁵⁴ היינו:

כמה הם ימי חיי?

¹⁵⁵ היינו:

באיזה יום אני חדל ובטל מן העולם?

¹⁵⁶ היינו:

בכדי שיוכלו לטפל בי ובהספדי.

¹⁵⁷ היינו:

ואזי, הוא קודם הזמן שאמור דוד הע"ה להיפטר מן העולם.

¹⁵⁸ תהילים, פד' - יא'.

טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה, מאלף עולות שעתידי שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח.

כל יומא דשבתא ¹⁵⁹, הוה יתיב וגריס כולי יומא ¹⁶⁰.

ההוא יומא דבעי למינח נפשיה, קם מלאך המות קמיה, ולא יכיל ליה, דלא הוה פסק פומיה מגירסא ¹⁶¹,

אמר, מאי אעביד ליה ¹⁶²?

הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה, אתא מלאך המות, סליק ובחיש באילני ¹⁶³,

נפק למיחזי, הוה סליק בדרגא, איפחית דרגא מתותיה ¹⁶⁴ -

אישתיק, ונח נפשיה ¹⁶⁵ יי.

¹⁵⁹ היינו:

בכל שבת ושבת, מאותה העת שאמר לו הקדוש ברוך הוא דברים אלו.

¹⁶⁰ היינו:

בכדי שלא יוכל מלאך המוות להורגו,

כי התורה מגנא ומצלא.

¹⁶¹ היינו:

שכאשר הגיע זמנו של דוד הע"ה להיפטר מן העולם, לא יכול היה מלאך המוות להמיתו, מחמת שהוא היה יושב ועוסק בתורה הקדושה.

¹⁶² היינו:

היאך אוכל לו, והלא הוא עוסק בתורה?

¹⁶³ היינו:

שהיה לו לדוד הע"ה בוסתן עצים מאחורי ביתו, והלך מלאך המוות ונענע בעצים.

¹⁶⁴ היינו:

כאשר יצא דוד הע"ה לראות מפני מה יש רעש בחצרו, נפלה המדרגה שעליה עמד.

¹⁶⁵ היינו:

שבאותו הרגע שנפלה המדרגה שעליה עמד, פסק דוד הע"ה מלימודו, ומיד נפטר מן העולם.

ומכאן, צא ולמד :

היאך היה דוד הע"ה, מתייגע בדברי התורה הקדושה,
עד כדי כך, שכאשר הוצרך מלאך המוות ליטול ממנו את נשמתו,
הוא היה צריך, להרעיש סביבו, וליטול ממנו את כוח הריכוז.
והנה, מצינו במסכת סנהדרין ¹⁶⁶ :

"אמר רב יהודה אמר רב, לעולם אל יביא אדם עצמו לידי ניסיון, שהרי דוד מלך
ישראל הביא עצמו לידי ניסיון ונכשל.
¹⁶⁷ אמר לפניו ¹⁶⁸, רבונו של עולם -
מפני מה, אומרים, 'אלוהי אברהם, אלוהי יצחק, ואלוהי יעקב',
ואין אומרים, 'אלוהי דוד' ¹⁶⁹ ?
אמר, אינהו מינסו לי, ואת לא מינסית לי ¹⁷⁰ .

¹⁶⁶ קז' ע"א.

¹⁶⁷ כעת מבארת הגמרא, היאך נכשל דוד הע"ה, בניסיון שהביא על עצמו.

¹⁶⁸ היינו:

דוד הע"ה, לבורא ית"ש.

¹⁶⁹ ביאור העניין, על פי דברי המהרש"א - ועל פי דברי ה"תורת חיים", כך הוא:

דהנה, אין הקדוש ברוך הוא, מייחד את שמו על הצדיקים, בחייהם,
ברם, דוד הע"ה, היה רגל רביעית במרכבה,
והוא ידע, שגם לאחר פטירתו, לא יאמרו בתפילה "אלוהי דוד", אלא, רק "אלוהי אברהם, אלוהי יצחק,
ואלוהי יעקב",

ועל כן, הוא שאל, מפני מה, לא יזכירו בתפילה "אלוהי דוד", על אף שאני רגל רביעית שבמרכבה?

¹⁷⁰ היינו:

שהשיב הבורא ית"ש, לדוד הע"ה,

שאת האבות הקדושים, הוא העמיד בניסיון, אשר הצליחו לעמוד בו,

ומה שאין כן, אתה, דוד הע"ה, לא העמדיך בניסיון,

אמר לפניו ¹⁷¹, רבונו של עולם -

בְּחִנֵּי וְנִסֵּי ¹⁷²,

שנאמר ¹⁷³, 'בְּחִנֵּי ה' וְנִסֵּי וְגו'.

אמר -

מינסנא לך, ועבידנא מילתא בהדך,

דלדידהו לא הודעתניהו, ואילו אנא קא מודענא לך - דמנסינא לך בדבר ערוה ¹⁷⁴.

מיד ¹⁷⁵, 'וַיְהִי לַעֲתָה הָעֶרְב, וַיָּקָם דָּוִד מֵעַל מִשְׁכְּבוֹ וְגו',

אמר רב יהודה -

שהפך משכבו של לילה, למשכבו של יום,

ונתעלמה ממנו הלכה, 'אבר קטן יש באדם, משביעו רעב, ומרעיבו שבע' ¹⁷⁶.

ועל כן, לא יזכירו אותך בתפילה, באמירת "אלוהי דוד".

¹⁷¹ היינו:

דוד הע"ה, לבורא ית"ש.

¹⁷² היינו:

שביקש דוד הע"ה, מהבורא ית"ש, תעמידני בניסיון,

ותבחן אותי, לראות שאני אעמוד בכך.

¹⁷³ תהילים, כו' - ב'.

¹⁷⁴ היינו:

שאמר הבורא ית"ש, לדוד הע"ה,

שכאשר דיברת, כן אעשה לך, ואנסה אותך,

ואף על פי, שלאבות הקדושים, לא הודעתי במה אני אנסה אותם,

לך אני מודיע במה אני אנסה אותך, והניסיון יהיה בדבר ערוה.

¹⁷⁵ שמואל ב', יא' - ב'.

¹⁷⁶ היינו:

¹⁷⁷ וַיִּתְּחֶלֶךְ עַל גֵּג בֵּית הַמֶּלֶךְ, וַיֵּרָא אִשָּׁה רֹחֶצֶת מַעַל הַגֵּג, וְהָאִשָּׁה טוֹבֵת מִרְאָה מְאֹד¹⁷⁸ -

בת שבע, הוה קא חייפא רישא תותי חלתא,
אתא שטן, אידמי ליה כציפרתא,
פתק ביה גירא, פתקה לחלתא, איגליה וחזייה ¹⁷⁹.

נאמר בפסוק (שמואל ב', יא' - ב'), "וַיְהִי לַעֲתָה הָעָרִב, וַיָּקָם דָּוִד מֵעַל מִשְׁכְּבוֹ, וַיִּתְּחֶלֶךְ עַל גֵּג בֵּית הַמֶּלֶךְ, וַיֵּרָא אִשָּׁה רֹחֶצֶת מַעַל הַגֵּג, וְהָאִשָּׁה טוֹבֵת מִרְאָה מְאֹד",

וטעם הדבר, שדוד הע"ה קם מעל משכבו,

היה, בעבור שהיה דוד הע"ה, משמש את מיטתו ביום, בכדי שהוא יהיה שבע - וממילא, הוא לא יבוא לידי הרהור.

ברם, נתעלמה מדוד הע"ה, ההלכה שבכדי להרעיב את תאוות התשמיש, על האדם, להרעיב את תאוותו,

שכן, ככל שהוא ישביע את תאוותו, כך הוא יהיה רעב יותר לכך,

אך כאשר הוא ירעיב את תאוותו, הוא יהיה שבע מכך.

והוא, דוד הע"ה, על ידי שהוא היה משמש את מיטתו ביום, הוא היה נעשה רעב יותר.

והנה, בטעם הדבר, שמעיקר הדין, היה מותר לו לשמש את מיטתו ביום,

על אף שמבואר במסכת נדה (טז' ע"ב), מבואר, שאסור לאדם לשמש את מיטתו ביום,

כבר ביארו שם (יז' ע"א) רבותינו ז"ל, שתלמיד חכם, מותר לשמש את מיטתו ביום, בבית אפל.

¹⁷⁷ כעת מבארת הגמרא, את המשך הפסוק הנ"ל.

¹⁷⁸ שמואל ב', יא' - ב'.

¹⁷⁹ היינו:

בת שבע, היתה חופפת את ראשה, מתחת לכוורת - או מתחת ל-וילון, אשר היו מסתירים אותה

ובא השטן, ונדמה לדוד הע"ה, בדמות של ציפור,

ודוד הע"ה, רצה לצוד את הציפור, ועל כן, הוא זרק עליו חץ,

ואותו החץ, פגע באותה הכוורת - או באותו ה-וילון, ושברה,

ועל ידי כך, התגלתה לפניו בת שבע, כאשר היא היתה רוחצת.

מיד¹⁸⁰, 'וישלח דוד, וידרש לאשה, ויאמר, הלוא זאת בת שבע בת אליעם אשת אוריה החתי. וישלח דוד מלאכים, ויקחה, ותבוא אליו, וישכב עמה, והיא מתקדשת מטמאתה, ותשב אל ביתה'¹⁸¹.
והיינו דכתיב¹⁸², 'בחנת לבי פקדת לילה, צרפתי בל תמצא, זמתי בל יעבר פי',
אמר,

איכו זממא נפל בפומיה דמאן דסני לי, ולא אמר כי הא מילתא¹⁸³.

¹⁸⁰ שמואל ב', יא', ג' - ד'.

¹⁸¹ היינו:

כאשר ראה דוד הע"ה, את בת שבע, על ידי אותו המעשה,

הוא שלח לדרוש מי היא אותה האשה, וכשהשיבו לו שהיא בת שבע אשת אוריה החתי,

הוא לקחה על מנת לשמש עמה.

וטעם הדבר, שהוא לא חשש לאיסור אשת איש,

נתבאר בגמרא (שבת, נו' ע"א. כתובות, ט' ע"ב), שכל היוצא למלחמת בית דוד, היה כותב גט כריתות לאשתו, שאם הוא ימות במלחמה, הגט יחול מלמפרע,

אם כן, כאשר בעלה של בת שבע, הלך למלחמה, הרי היא כספק אשת איש, וכשבעלה ימות במלחמה, ממילא יתבאר שאינה אשת איש אלא פנויה.

וטעם הדבר, שהוא לא חשש לאיסור נדה,

נתבאר בגמרא (בסוגיא), שמה שהיא רחצה את עצמה, היה בשביל להיטהר מטומאת נדה.

¹⁸² תהילים, יז' - ג'.

¹⁸³ היינו:

שאמר דוד הע"ה -

"בחנת לבי, פקדת לילה" - הבורא ית"ש, בחן אותי, האם אעמוד בניסיון, על ידי מקרה לילה - והיינו תשמיש,

"צרפתי בל תמצא" - חשבת לצרף אותי, כמו שצורפים את הכסף לבדוק האם הוא נקי, ולא מצאתני נקי,

"זמתי בל יעבר פי" - הלואי והיה נופל בפי רסן, שהיא מונע ממני לבקש מהבורא ית"ש שינסה אותי, ולא הייתי נכשל בחטא הזה.

דרש רבא -

מאי דכתיב ¹⁸⁴, 'לְמַנְצִיחַ לְדָוִד בֶּחַ' חֲסִיתִי, אֵיךְ תֵּאֲמָרוּ לְנַפְשִׁי, נוֹדִי, הֲרָכָם צָפוֹרִי?

אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא -

רבוננו של עולם, מחול לי על אותו עוון,

שלא יאמרו, 'הר' שבכס, צפור נדדתו ¹⁸⁵.

דרש רבא -

מאי דכתיב ¹⁸⁶, 'לֵךְ לְבִדְדָה חֲטָאתִי, וְהִרְעֵ בְעֵינַיִךְ עֲשִׂיתִי, לְמַעַן תִּצְדֹּק בְּדִבְרֶךָ, תִּזְכָּה בְּשִׁפְטֶךָ'?

אמר דוד, לפני הקדוש ברוך הוא -

גליא וידיעא קמד, דאי בעיא למכפייה ליצרי, הוה כייפינא,

אלא, אמינא, דלא לימרו עבדא זכי למריה ¹⁸⁷.

דרש רבא -

¹⁸⁴ תהילים, יא' - א'.

¹⁸⁵ היינו:

שביקש דוד הע"ה, מהבורא ית"ש, שימחל לו על עוון בת שבע,

בכדי שלא יאמרו הגויים, שהמלך שבהם, שהוא גדול הדור החשוב כמו "הר",

נטרד מן העולם, על ידי ציפור, שנדמה לו השטן כציפור.

¹⁸⁶ תהילים, נא' - ו'.

¹⁸⁷ היינו:

שדוד הע"ה, אמר לפני הבורא ית"ש,

גלוי וידוע לפניך, שאם הייתי רוצה לכופ את יצרי, ולא לבוא על בת שבע, הייתי יכול לעשות כן,

אלא, שאמרתי בליבי, שלא ראוי לי לעשות כן,

שכן, אם הייתי עושה כן, היו אומרים בני אדם, שהעבד ניצח את אדונו,

והיינו, שהבורא ית"ש לא רצה לנסותי, ואני רציתי שהוא ינסה אותי, ובאם הייתי עומד בניסיון, יוצא,

שצדקתי בכך שביקשתי את הניסיון.

מאי דכתיב¹⁸⁸, 'כִּי אָנִי לְצַלֵּעַ נָכוֹן, וּמִכְאוּבֵי נִגְדֵי תִמְיֹדִי'?

ראויה היתה בת שבע בת אליעם לדוד, מששת ימי בראשית,

אלא, שבאה אליו במכאוב¹⁸⁹.

וכן תנא דבי רבי ישמעאל -

ראויה היתה לדוד בת שבע בת אליעם, אלא, שאכלה פגה¹⁹⁰."

עוד מצינו שם בגמרא, לדרשתו של רבא:

"מאי דכתיב¹⁹¹, 'וּבְצַלְעִי, שְׁמֹחוּ וְנֶאֱסָפוּ, נֶאֱסָפוּ עָלַי יָכִים וְלֹא יָדַעְתִּי, קָרְעוּ וְלֹא דָמוּ'?

אמר דוד, לפני הקדוש ברוך הוא -

רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך, שאם היו קורעין בשרי, לא היה דמי שותת,

ולא עוד, אלא, בשעה שהם עוסקין בארבע מיתות בית דין, פוסקין ממשנתן,

ואומרים לי - דוד, הבא על אשת איש, מיתתו במה?

אמרתי להם, הבא על אשת איש, מיתתו בחנק, ויש לו חלק לעולם הבא,

אבל, המלבין פני חבירו ברבים, אין לו חלק לעולם הבא!¹⁹²."

¹⁸⁸ תהילים, לח' - יח'.

¹⁸⁹ היינו:

שהאשה, נקראת בשם "צלע",

ואותה ה-"צלע", היא בת שבע,

והיא היתה ראויה לו מששת ימי בראשית, אלא, שהיא באה אליו על ידי צער ומכאוב, של אותו העוון.

¹⁹⁰ היינו:

ש-בית מדרשו של רבי ישמעאל, למדו, כדברי רבא,

ש-בת שבע, היתה ראויה לדוד מששת ימי בראשית,

וכשם ש-תאנה לפני שהיא ראויה למאכל, נקראת "פגה", כך בת שבע, נלקחה אל דוד הע"ה קודם זמנה.

¹⁹¹ תהילים, לה' - טו'.

והנה, כעין מימרא זו, מצינו במסכת בבא מציעא ¹⁹³, אך שם באה תוספת עצומה:
"ולא עוד, אלא, אפילו בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות, אומרים לי - דוד, הבא
על אשת איש, מיתתו במה?"

ואני אומר להם, מיתתו בחנק, ויש לו חלק לעולם הבא,
אבל, המלבין את פני חבריו ברבים, אין לו חלק לעולם הבא".

וביאר בזה, רבינו המהרש"א זיע"א ¹⁹⁴:

דהנה, קיימא לן ¹⁹⁵, ש-דיני "נגעים", באים לאדם, בעבור לשון הרע,
וכיוון בזה דוד הע"ה -

שעל אף שידעו אותם התלמידי חכמים, שמחמת הלשון הרע שלהם הם יקבלו
"נגעים", שבהם הם עוסקים כעת,

מכל מקום, הם לא נמנעו מלדבר עלי לשון הרע.

ומה שאמר דוד הע"ה, "נגעים ואהלות", הוא אגב "נגעים",

שכן, בכל מקום, נאמרים "נגעים ואהלות" יחד.

¹⁹² היינו:

שמחמת שהיו התלמידי חכמים, מביישים את דוד הע"ה, ומביישים את פניו,
היה דמו מסתלק מבשרו, עד כדי כך, שאם היו קורעים את בשרו, כבר לא היה בו דם.
ולא עוד, אלא, שבשעה שהם היו עוסקין ב-ארבע מיתות בית דין,
הם היו מביישים את דוד הע"ה, ושואלים אותו, מה דינו של הבא על אשת איש?
והשיב להם דוד הע"ה -

שהאדם שבא על אשת איש, מיתתו בחנק, אך יש לו חלק לעולם הבא,
ברם, המלבין את פני חבריו ברבים, כפי שאתם עושים לי, אין לו חלק לעולם הבא.

¹⁹³ נט' ע"א.

¹⁹⁴ בבא מציעא, נט' ע"א ("חידושי אגדות", ד"ה "מאי דכתיב").

¹⁹⁵ ערכין, טז' ע"א.

ברם, יעויין שם, בפירוש ה"תוספות" ¹⁹⁶ :

ש-דיני "נגעים ואהלות", הם דינים חמורים, בהלכותיהם,
ועל אף שהם היו עוסקין בהם, וממילא, הם לא היו מתבטלים,
וכמו כן, שאינם קשורים ל-דיני אשת איש,
בכל זאת, הם היו מבזים את דוד הע"ה.

והנה, ידוע ומפורסם :

שה"נגעים", באים לאדם בעבור איסור לשון הרע ¹⁹⁷ ,
וכבר פָּרַת דוד הע"ה, ברוח קודשו, את בעלי הלשון הרע מן העולם ¹⁹⁸ ,
וכמאמר הכתוב ¹⁹⁹ , "יִכָּרֶת יְהוָה כָּל שֹׁפְטֵי חֲלָקוֹת, לְשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדֻלוֹת".
ולפי זה, אפשר :

שטעם הדבר, שביקש דוד הע"ה, שיעלה לימוד התהילים לרצון כ- "נגעים
ואהלות",

הוא בכדי להורות לשעה ולדורות -

שבדיבורם של אותם תלמידי חכמים עלי, באו עליהם "נגעים",
ומשכן, הם היו כבר בבחינת "מתים", והיה דינם שייך ל-"אהלות", שהוא
מדיני טומאת וטהרת מת.

ועל אף שהם היו פוגעים בי, בכל זאת הייתי יושב ועוסק בתורה עד כלות
כוחותי,

והוא, מחמת "מידת הענווה", שהיתה בי.

ועל כן -

¹⁹⁶ ד"ה "ולא עוד".

¹⁹⁷ ערכין, טז' ע"א.

¹⁹⁸ ערכין, טו' ע"ב.

¹⁹⁹ תהילים, יב' - ד'.

כשם ש-"מידת הענווה", היא שהעמידה אותי על רגלי, ונסכה בי כוחות ותעצומות נפש,

כך כל מי שיעסוק באמירת התהילים, יקבל מהם כוח סגולי, של "נגעים ואהלות", והיינו "מידת הענווה".

ולפיכך:

יוסף הצדיק ע"ה ויעקב אע"ה, שהיו בעלי מידת הענווה ושמירת הברית ועסק התורה ²⁰⁰, עסקו בדברי התהילים ²⁰¹.

ואף דוד הע"ה, שהיה בכלל זה ²⁰², תיקן את אמירתם.

כתב הגה"ק רבינו פנחס זיע"א מקוריץ ²⁰³:

כי טעם הדבר שכתב דוד הע"ה קן' פרקים בספר התהילים ²⁰⁴, הוא כנגד היכלו של מלך המשיח הנקרא "קן צפור" ²⁰⁵.

ועל פי המתבאר במאמרינו זה, נראה בסייעתא דשמיא לבאר את מאמר הכתוב בפרשתן ²⁰⁶, "כִּי יִקְרָא קֶן צֶפֶר לְפָנָיו, בְּדֶרֶךְ בָּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ, אֶפְרָחִים אוֹ בִיצִים, וְהָאֵם רִבְצָת עַל הָאֶפְרָחִים אוֹ עַל הַבִּיצִים, לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים". וכדלהלן:

"כִּי יִקְרָא" - פירוש, "כִּי יִקְרָא",

"קן" - היינו, קן' פרקי התהילים,

²⁰⁰ וכמו שנתבאר לעיל באות ח'.

²⁰¹ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

²⁰² וכמו שנתבאר לעיל באות ח'.

²⁰³ כן כתב תלמידו בספר הקדוש "נופת צופים", (אות יד').

²⁰⁴ ויעוין עוד בהערות מס' 68-69.

²⁰⁵ וכמו שנתבאר לעיל באות א'.

²⁰⁶ דברים, כב' - ו'.

"צפור" - היינו, שעל ידי כך, יזכה לחלץ את הציפור הטהורה מן הגלות²⁰⁷,

"לפניך בדרך" - היינו, שעל ידי כך יתמעט מלפניך דרך הגלות²⁰⁸,

"בכל עץ" - היינו, שבד בבד עם אמירת התהילים, יעסוק בכל תורה בדברי הקדושה, אשר נאמר בה "עץ חיים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר"²⁰⁹, ומה גם שעל ידם מתקן האדם את בריתו ובכך הוא ישכיל ויבין את דברי התורה הקדושה²¹⁰,

"או על הארץ" - היינו, שבד בבד עם אמירת התהילים, ידבק האדם במידת הענוה, אשר היא בבחינת "ארץ",

"אפרחים" - הם אותיות רפ"ח נא²¹¹, והינו, שעל ידי כך יזכה האדם לחלץ את ה-רפ"ח ניצוצין קדישין²¹², המבקשים "הושע נא", ובפרט בזמן נא' ימים שבין ראש חודש "אלול" ל-"הושענא רבה",

"או ביצים" - איירי בעניין יוסף הצדיק ע"ה ובבחינתו "מידת היסוד"²¹³, והינו, שעל ידי כך זוכה האדם לדבוק במידת יוסף²¹⁴, וממילא, יזכה למסירות נפש - ולקדש את תורתו שתהיה "לשמה" שלא תימסר ביד החיצונים²¹⁵.

²⁰⁷ וכמו שנתבאר לעיל באות א'.

²⁰⁸ וכמו שנתבאר לעיל בסוף אות ז'.

²⁰⁹ משלי, ג' - יח'.

²¹⁰ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

²¹¹ היינו:

האותיות "אפרחים", עולים בגימטריא למניין 51, וכמניין מילת "נא".

²¹² וכמו שנתבאר לעיל באות ב'.

ועיין עוד באות ג' לדבריו של מו"ז בעל "פרח שושנה" זיע"א, ובאות ד' לדבריו של רבינו הרי"ח הטוב זיע"א.

²¹³ היינו:

המילה "ביצים" יחד עם ה' אותיותיה, עולה בגימטריא למניין 157,

וכמניין מילת "יוסף" עם הכולל.

²¹⁴ אשר כך היתה גם מידתם של יעקב אע"ה ודוד הע"ה, וכמו שנתבאר לעיל באותיות ח'-ט'.

ובוודאי, משנעשה כן, יתקיים בנו מאמר הכתוב בפרשתן "וְהָאֲרֶכֶת יָמִים" ²¹⁶,
לחיי העולם הבא ²¹⁷,

בתיקון נר"ן ²¹⁸ ו-דצח"מ ²¹⁹ שלנו, בשלימות תיקונם.

וכמו כן, נזכה להתקרב אל הבורא ית"ש, להיות עמו ונחלתו,

וביחוד בחודש אלול והימים הנוראים!

בבחינת ²²⁰, "וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם, וְהִיטִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים, וַיִּדְעֻתְּכֶם כִּי אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם, הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבָלוֹת מִצְרַיִם" ²²¹.

יתן ה' יתברך, ונזכה לזה. אמן.

²¹⁵ וכמו שנתבאר לעיל באות ד', בדברי רבינו הרי"ח הטוב זיע"א.

וכן נתבאר לעיל באות ה', בדברי הגה"ק רבינו חיים סינאני זיע"א.

²¹⁶ דברים, כב' - ז'.

²¹⁷ חולין, קמב' ע"א.

²¹⁸ היינו:

נפש, רוח, נשמה.

²¹⁹ היינו:

דומם, צומח, חי, מדבר.

²²⁰ שמות, ו' - ז'.

²²¹ וכמו שנתבאר לעיל באות ו'.

"וְצִתֵּיתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וְשֵׁם"

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרליה ע"ה
- רבקה סימוני ע"ה (לבית איבגי) בת הרבנית שרה שתחי'
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוגי) בת גרסיה ע"ה
- אריקה ביננבאוס ע"ה (לבית פינקסוביץ) בת יוסף וברטה שיחי'
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של הקדושים אשר נרצחו על קידוש ה'

בחג "שמחת-תורה" תשפ"ד